

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (toinen jaosto)

27 päivänä maaliskuuta 2014*

Unionin kansalaisuus — Syrjintäkiellon periaate — Siviilioikeudenkäynneissä noudatettava kieliä koskeva järjestely

Asiassa C-322/13,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Landesgericht Bozen (Italia) on esittänyt 6.6.2013 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 13.6.2013, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Ulrike Elfriede Grauel Rüffer

vastaan

Katerina Pokorná,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (toinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja R. Silva de Lapuerta (esittelevä tuomari) sekä tuomarit J. L. da Cruz Vilaça, G. Arestis, J.-C. Bonichot ja A. Arabadjiev,

julkisasiamies: E. Sharpston,

kirjaaja: A. Calot Escobar,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

- Katerina Pokorná, edustajinaan Rechtsanwalt M. Mairhofer ja Rechtsanwalt F. Bauer,
- Italian tasavalta, asiamiehenään G. Palmieri, avustajanaan avvocato dello Stato W. Ferrante,
- Euroopan komissio, asiamiehinään E. Traversa ja W. Bogensberger, prosessiosoite Luxemburgissa, päätettyään julkisasiamiestä kuultuaan ratkaista asian ilman ratkaisuehdotusta,

on antanut seuraavan

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee SEUT 18 ja SEUT 21 artiklan tulkintaa.
- 2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat yhtäältä Ulrike Elfriede Grauel Rüffer ja toisaalta Katerina Pokorná ja joka koskee lasketteluonnettomuuden vuoksi esitettyä vahingonkorvauskannetta.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

- 3 Italian siviiliprosessilain (Zivilprozessordnung) 122 §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:
”Italian kieltä on käytettävä koko oikeudenkäynnin ajan. Italian käyttö on näin ollen pakollista italialaisissa tuomioistuimissa käytävissä siviilioikeudenkäynneissä.”
- 4 Saman lain 156 §:ssä säädetään seuraavaa:
”1. Oikeudenkäyntiasiakirjoja ei voida julistaa pätemättömiksi muutosäännösten noudattamatta jättämisen perusteella, jos siitä ei ole säädetty laissa.
2. Oikeudenkäyntiasiakirja voidaan kuitenkin julistaa pätemättömäksi, jos siltä puuttuvat sen tavoitteen saavuttamiseksi tarvittavat muodolliset edellytykset.
3. Oikeudenkäyntiasiakirjaa ei voida julistaa pätemättömäksi, jos sillä on saavutettu sillä tavoiteltu päämäärä.”
- 5 Edellä esitetystä säännöstä poiketen Bolzanon maakunnan tuomioistuimissa voidaan käyttää saksan kieltä rikos-, siviili- tai hallinto-oikeudellisissa menettelyissä. Saksan kielen käyttö mainituissa tuomioistuimissa perustuu 31.8.1972 annetun tasavallan presidentin asetuksen nro 670 – joka koskee Trentino-Alto Adigen erityisasemaa koskevien perustuslakien yhtenäisen tekstin hyväksymistä (jäljempänä DPR nro 670/1972) – 99 ja 100 §:ään ja 15.7.1988 annettuun tasavallan presidentin asetukseen nro 574, joka koskee Trentino-Alto Adigen alueen erityisasemaa koskevia täytäntöönpanosäännöksiä, jotka koskevat kansalaisten oikeutta käyttää saksan ja ladinin kieltä viranomaisissa ja tuomioistuinmenettelyissä (jäljempänä DPR nro 574/1988).
- 6 DPR nro 670/1972:n 99 §:ssä säädetään seuraavaa:
”Saksan kieli on tällä alueella yhdenvertaisessa asemassa italian kielen kanssa, joka on valtion virallinen kieli. Lainsäädäntötoimissa ja aina, kun tämä asema edellyttää kaksikielistä toisintoa, italiankielinen sanamuoto on todistusvoimainen.”
- 7 DPR nro 670/1972:n 100 §:ssä säädetään seuraavaa:
”Bolzanon maakunnan saksankielisillä kansalaisilla on oikeus käyttää saksan kieltä tuomioistuimissa, viranomaisissa ja hallintoelimissä, jotka sijaitsevat kyseisessä maakunnassa tai jotka ovat toimivaltaisia sen osalta, sekä konsessionsaajina olevissa yrityksissä, jotka suorittavat julkisia palveluja kyseisessä maakunnassa.”
- 8 DPR nro 574/1988:n 1 §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:
”Tässä asetuksessa säädetään saksan kielen käytöstä sovellettaessa – – Trentino-Alto Adigen erityisstatuutin XI osaston säännöksiä. Saksan kieli on kyseisellä alueella yhdenvertaisessa asemassa italian kielen kanssa, joka on valtion virallinen kieli,

- a) julkishallinnon elimissä ja viranomaisissa sekä oikeushenkilöissä ja julkisoikeudellisissa laitoksissa, jotka sijaitsevat Bolzanon maakunnassa tai joilla on alueellista toimivaltaa, sekä julkisten palvelujen konsessionsaajina olevissa yrityksissä, jotka suorittavat julkisia palveluja kyseisessä maakunnassa,
 - b) Bolzanon maakunnassa sijaitsevissa tuomioistuimissa, yleisissä tuomioistuimissa, hallintotuomioistuimissa ja verotuomioistuimissa,
 - c) Oberlandesgerichtissä, Geschworenen-Oberlandesgerichtissä, Oberlandesgerichtin nuorisoasiainosastossa, Oberlandesgerichtin yleisessä syyttäjistössä, nuorisoasiain tuomioistuimessa, valvontatuomioistuimessa ja valvontaviranomaisessa, yhteiskäyttösuhteiden purkamista koskevia asioita käsittelevän alueviranomaisen (Regionalkommissär für die Ablösung der Gemeinnutzungsrechte) luona – –.”
- 9 DPR nro 574/1988:n 20 §:ssä säädetään seuraavaa:

”1. Siviilioikeudenkäynnissä jokaisella asianosaisella on oikeus valita kieli, jolla sen oikeudenkäyntiasiakirjat laaditaan. Valinta ilmenee siitä, millä kielellä menettelyn aloittava asiakirja tai vastine tai samanarvoiset asiakirjat on laadittu.

2. Jos menettelyn aloittava asiakirja ja vastine tai samanarvoiset asiakirjat on laadittu samalla kielellä, oikeudenkäyntimenettely on yksikielinen. Muussa tapauksessa oikeudenkäyntimenettely on kaksikielinen.

3. Kaksikielisessä oikeudenkäyntimenettelyssä kukin asianosainen käyttää valitsemaansa kieltä. Tuomioistuimen määräykset laaditaan ja annetaan molemmilla kielillä, ellei asianomainen asianosainen luovu vaatimuksestaan siihen käsittelyyn mennessä, jossa määräyksen antamista vaaditaan. Asianosaisten asiakirjat laaditaan italian tai saksan kielellä, eikä niitä tarvitse käänntää viran puolesta ja tuomioistuimen kustannuksella. Kaksikielisessä oikeudenkäyntimenettelyssä asianosaiset, jotka eivät asu tai joiden kotipaikka ei ole Bolzanon maakunnassa, voivat 30 päivän vanhentumisajan kuluessa asiakirjojen toimittamisesta pyytää tuomioistuinta käänntämään ne viran puolesta ja tuomioistuimen kustannuksella kokonaan tai osittain toiselle kielelle. Tuomioistuin voi jättää kokonaan tai osittain käänntämättä asianosaisten toimittamat asiakirjat, joita pidetään selvästi merkityksettöminä.”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymys

- 10 Unionin tuomioistuimen käytettävissä olevasta oikeudenkäyntiaineistosta ilmenee, että Grauel Rüffer, joka on Saksassa asuva Saksan kansalainen, kaatui 22.2.2009 Bolzanon maakunnassa sijaitsevassa laskettelurinteessä ja loukkasi oikean olkapäänsä. Grauel Rüfferin mukaan kaatumisen aiheutti Pokorná, joka on Tšekissä asuva Tšekin kansalainen. Grauel Rüffer on vaatinut Pokornáta korvaamaan aiheutuneen vahingon.
- 11 Ennakkoratkaisupyynnön esittäneessä tuomioistuimessa vireille saatetussa menettelyssä Grauel Rüfferin pyynnöstä 24.4.2012 esitetty haaste oli laadittu saksan kielellä. Pokorná, joka vastaanotti kyseisen haasteen tšekinkielisen käänntöksen 4.10.2012, antoi vastauksensa saksan kielellä 7.2.2013 eikä vastustanut sitä, että kantaja oli valinnut menettelykieleksi saksan.
- 12 Ensimmäisessä istunnossa ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin, joka otti huomioon Corte suprema di cassazione (Italian ylimmän oikeusasteen tuomioistuin) 22.11.2012 antaman tuomion (tuomio nro 20715), nosti esille kysymyksen siitä, kummalla kielellä, eli saksan vai italian kielellä, menettelyä olisi jatkettava.

- 13 Corte suprema di cassazione katsoi mainitussa tuomiossaan, että DPR nro 574/1988:n säännöksiä sovelletaan ainoastaan Bolzanon maakunnassa asuviin Italian kansalaisiin.
- 14 Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin toteaa, että mainitun tuomion mukaan pääasian vastaaja ei voi valitsemalla saksan kieltä oikeudenkäyntikieleksi poistaa saksan kielen lainvastaisesta käytöstä johtuvaa kannekirjelmän pätemättömyyttä. Kannekirjelmä sekä sen jälkeiset oikeudenkäyntiasiakirjat (vastaajan antama vastaus) olisi näin ollen julistettava pätemättömiksi.
- 15 Kyseinen tuomioistuin kuitenkin katsoo, että unionin oikeus saattaa olla esteenä sille, että pääasiassa kyseessä olevia kansallisia säännöksiä sovelletaan siten kuin Corte suprema di cassazione on niitä tulkinnut. Kansallisen tuomioistuimen mukaan esille nousee nimittäin kysymys siitä, onko ainoastaan Bolzanon maakunnassa asuvilla Italian kansalaisilla mahdollisuus käyttää saksan kieltä siviiliasian käsittelyssä tuomioistuimessa vai onko tämä mahdollisuus myös Italian kansalaisilla, jotka eivät asu Bolzanon maakunnassa, tai Euroopan unionin muiden jäsenvaltioiden kuin Italian tasavallan kansalaisilla, jotka asuvat Bolzanon maakunnassa, taikka – kuten nyt käsiteltävässä asiassa – tällaisten jäsenvaltioiden kansalaisilla, jotka eivät asu kyseisessä maakunnassa.
- 16 Ennakkoratkaisupyynnön esittäneen tuomioistuimen mukaan saksan kielen käyttöä koskevien säännösten tavoitteena on suojella Bolzanon maakunnassa asuvaa saksankielistä etnistä ja kulttuurista vähemmistöä. Tämän tavoitteen saavuttaminen ei kansallisen tuomioistuimen mukaan kuitenkaan missään tapauksessa vaarantuisi, vaikka riidanalaista säännöstöä voitaisiin soveltaa Euroopan unionin muiden jäsenvaltioiden kuin Italian tasavallan kansalaisiin, jotka käyttävät oikeuttaan vapaaseen liikkumiseen.
- 17 Landesgericht Bozen on tässä tilanteessa päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Onko SEUT 18 ja SEUT 21 artiklan tulkinta esteenä käsiteltävässä asiassa riidanalaisten kaltaisten sellaisten kansallisten säännösten soveltamiselle, joissa oikeus käyttää saksan kieltä Bolzanon maakunnassa sijaitsevista tuomioistuimissa vireillä olevissa siviilioikeudellisissa menettelyissä myönnetään ainoastaan Bolzanon maakunnassa asuville Italian kansalaisille mutta ei myös muiden unionin jäsenvaltioiden kansalaisille siitä riippumatta, asuvatko he Bolzanon maakunnassa?”

Ennakkoratkaisukysymyksen tarkastelu

- 18 Kansallinen tuomioistuin tiedusteleo kysymyksellään, onko SEUT 18 ja SEUT 21 artiklaa tulkittava siten, että ne ovat esteenä kansalliselle lainsäädännölle, jossa annetaan oikeus käyttää kyseisen jäsenvaltion sellaisissa tuomioistuimissa vireille saatetuissa siviiliasioissa, jotka sijaitsevat kyseisen valtion tietyllä maantieteellisellä alueella, muuta kieltä kuin kyseisen valtion virallista kieltä ainoastaan kyseisen valtion kansalaisille, jotka asuvat mainitulla alueella.
- 19 Kysymykseen vastaamiseksi on palautettava mieliin ensinnäkin, että siltä osin kuin on kyse samoista säännöksistä yhteisöjen tuomioistuin on asiassa C-274/96, Bickel ja Franz, antamassaan tuomiossa (EU:C:1998:563, 19 ja 31 kohta) todennut, että kansallisessa lainsäädännössä säädetty oikeus saada rikosasian oikeudenkäyntikieleksi muu kuin kyseessä olevan valtion pääkieli kuuluu unionin oikeuden soveltamisalaan ja että unionin oikeus on esteenä kansalliselle lainsäädännölle, jolla muunkielisille kuin valtion pääkielisille kansalaisille, jotka asuvat tietyllä maantieteellisellä alueella, myönnetään oikeus saada rikosasian oikeudenkäyntikieleksi tämä kielensä mutta jolla samaa oikeutta ei myönnetä muiden jäsenvaltioiden kansalaisille, jotka ovat samankielisiä ja jotka liikkuvat ja oleskelevat kyseisellä alueella.
- 20 Ne näkökohdat, jotka saivat yhteisöjen tuomioistuimen asiassa Bickel ja Franz antamassaan tuomiossa (EU:C:1998:563) toteamaan, että unionin kansalaisella, joka on muun jäsenvaltion kuin asianomaisen jäsenvaltion kansalainen, on yhtä lailla kuin viimeksi mainitun jäsenvaltion kansalaisilla oikeus

tukeutua rikosoikeudenkäynnissä sellaiseen kieliä koskevaan järjestelyyn, josta on kyse pääasiassa, ja näin ollen käyttää asiaa käsittelevässä tuomioistuimessa jotakin kyseiseen järjestelyyn sisältyvistä kielistä, on ymmärrettävä siten, että ne soveltuvat kaikkiin asianomaisella maantieteellisellä alueella käytäviin oikeudenkäynteihin, mukaan lukien siviilioikeudenkäynteihin.

- 21 Muussa tapauksessa muun jäsenvaltion kuin Italian tasavallan saksankielinen kansalainen, joka liikkuu ja oleskelee Bolzanon maakunnassa, olisi epäedullisemmassa asemassa verrattuna samassa maakunnassa asuvaan saksankieliseen Italian kansalaiseen. Tällainen Italian kansalainen voi nimittäin panna siviiliasian vireille tuomioistuimessa ja valita tällöin oikeudenkäyntikieleksi saksan kielen, kun taas tämä oikeus evättäisiin muun jäsenvaltion kuin Italian tasavallan saksankieliseltä kansalaiselta, joka liikkuu kyseisessä maakunnassa.
- 22 Italian hallitus on esittänyt huomautuksen, jonka mukaan ei ole mitään syytä laajentaa oikeutta käyttää asianomaisen etnisen ja kulttuurisen vähemmistön kieltä muun jäsenvaltion kuin Italian tasavallan kansalaiseen, joka on kyseisellä alueella ainoastaan satunnaisesti ja tilapäisesti, silloin, kun hänelle taataan välineet, joilla hän voi riittävästi käyttää oikeuksiaan huolimatta siitä, ettei hän osaa vastaanottavan jäsenvaltion virallista kieltä, mutta tältä osin on todettava, että Italian hallitus esitti saman huomautuksen asiassa Bickel ja Franz (EU:C:1998:563, 21 kohta) ja että yhteisöjen tuomioistuin hylkäsi sen mainitun tuomion 24–26 kohdassa ja totesi, että pääasiassa kyseessä oleva lainsäädäntö on ristiriidassa syrjintäkiellon periaatteen kanssa.
- 23 Tällainen lainsäädäntö voi olla perusteltu ainoastaan, jos se perustuu objektiivisiin ja kyseessä olevien henkilöiden kansalaisuudesta riippumattomiin syihin, jotka ovat oikeassa suhteessa kansallisessa oikeudessa hyväksyttävästi tavoiteltuun päämäärään (ks. asia Bickel ja Franz, EU:C:1998:563, 27 kohta).
- 24 Siltä osin kuin on ensinnäkin kyse Italian hallituksen argumentista, jonka mukaan pääasiassa kyseessä olevan kieliä koskevan järjestelyn soveltaminen unionin kansalaisiin tekisi oikeudenkäynneistä raskaampia niin organisaation kuin määräaikojen puolesta, on todettava, että kansallinen tuomioistuin kumoo tämän väitteen nimenomaisesti, kun se toteaa, että Bolzanon maakunnan tuomioistuimet pystyvät vaivatta käymään oikeudenkäyntimenettelyjä joko italian kielellä tai saksan kielellä taikka molemmilla kielillä.
- 25 Siltä osin kuin on toiseksi kyse saman hallituksen esittämästä huomautuksesta, joka koskee ylimääräisiä kustannuksia, joita asianomaiselle jäsenvaltiolle aiheutuisi kyseisen kieliä koskevan järjestelyn soveltamisesta unionin kansalaisiin, on todettava, että vakiintuneesta oikeuskäytännöstä seuraa, että pelkästään taloudellisia syitä ei voida pitää yleisen edun mukaisina pakottavina syinä, joiden vuoksi perussopimuksessa taatun perusvapauden rajoittaminen voisi olla perusteltua (ks. asia C-109/04, Kranemann, EU:C:2005:187, 34 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 26 Pääasiassa kyseessä olevaa kansallista lainsäädäntöä ei näin ollen voida pitää perusteltuna.
- 27 Edellä esitettyjen näkökohtien perusteella ennakkoratkaisukysymykseen on vastattava, että SEUT 18 ja SEUT 21 artiklaa on tulkittava siten, että ne ovat esteenä pääasiassa kyseessä olevan kaltaiselle kansalliselle lainsäädännölle, jossa annetaan oikeus käyttää tietyn jäsenvaltion sellaisissa tuomioistuimissa vireille saatetuissa siviiliasioissa, jotka sijaitsevat kyseisen valtion tietyllä maantieteellisellä alueella, muuta kieltä kuin kyseisen valtion virallista kieltä ainoastaan kyseisen valtion kansalaisille, jotka asuvat mainitulla alueella.

Oikeudenkäyntikulut

- 28 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (toinen jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

SEUT 18 ja SEUT 21 artiklaa on tulkittava siten, että ne ovat esteenä pääasiassa kyseessä olevan kaltaiselle kansalliselle lainsäädännölle, jossa annetaan oikeus käyttää tietyn jäsenvaltion sellaisissa tuomioistuimissa vireille saatetuissa siviiliasioissa, jotka sijaitsevat kyseisen valtion tietyllä maantieteellisellä alueella, muuta kieltä kuin kyseisen valtion virallista kieltä ainoastaan kyseisen valtion kansalaisille, jotka asuvat mainitulla alueella.

Allekirjoitukset